

@Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permisunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

@The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 787 din 25 noiembrie 2008
Emitent CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

HOTĂRÂREA
din 29 aprilie 2008

în Cauza Stancu împotriva României
(Cererea nr. 30.390/02)

În Cauza Stancu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a III-a), statuând în cadrul unei camere formate din: Josep Casadevall, președinte, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, judecători, și Santiago Quesada, grefier de secție,

după ce a deliberat în camera de consiliu la data de 1 aprilie 2008,
pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 30.390/02) îndreptată împotriva României, prin care 2 cetățeni ai acestui stat, domnii Dumitru Stancu și Ion Dănuț Stancu (*reclamanții*) au sesizat Curtea la data de 17 mai 2001, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamanții sunt reprezentați de domnii E. Crângariu și D. Drăgoi, avocați în București. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de agentul său, domnul R.-H. Radu, de la Ministerul Afacerilor Externe.

3. La data de 18 mai 2007 Curtea a decis să comunice Guvernului cererea. Invocând prevederile art. 29 § 3 din Convenție, ea a decis analizarea în același timp a admisibilității și a temeiniciei cauzei.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamanții s-au născut în anul 1946 și, respectiv, 1958 și locuiesc în București și, respectiv, în satul Ulmi (Dâmbovița).

A. Reconstituirea dreptului de proprietate în temeiul Legii nr. 18/1991

5. S.I. și S.M., bunicii reclamanților, erau proprietarii unui teren în suprafață de 5 ha, situat pe malul lacului Mamaia, în apropierea Mării Negre. La data de 14 februarie 1953, ei au donat terenul statului.

6. La data de 11 martie 1991, în calitate de moștenitoare a lui S.I., S.M. a solicitat comisiei locale pentru aplicarea Legii fondului funciar nr. 18/1991 (*Legea nr. 18/1991 și comisia locală*) să îi reconstituie dreptul de proprietate asupra terenului în suprafață de 5 ha, menționat mai sus, pe amplasamentul pe care îl deținuse în momentul donației din anul 1953. S.M. a precizat că avea 3 moștenitoare, dintre care una era mama reclamanților. Conform susținerilor reclamanților, în aceeași zi și sub același număr de înregistrare, ei înșiși formulară o cerere în nume propriu pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenului în discuție. Din dosar reiese că reclamanții au depus o astfel de cerere la data de 29 august 1991 la Primăria Constanța, în temeiul Legii nr. 18/1991.

7. Întemeindu-se pe o propunere a comisiei locale, pe care reclamanții au contestat-o la data de 6 septembrie 1991, susținându-și dreptul în temeiul Legii nr. 18/1991, și pe Decizia din 24 martie 1992 a Comisiei Județene Constanța pentru aplicarea aceleiași legi, Prefectura Constanța (*prefectura*) a emis la data de 25 februarie 1993 un titlu de proprietate în favoarea lui S.M., reconstituindu-i dreptul de proprietate asupra unei suprafețe de 5 ha de teren. Reconstituirea s-a făcut pentru 4,50 ha, prin echivalent în acțiuni la o societate agricolă, iar pentru restul de 0,50 ha, prin acordarea unui teren situat în extravilanul orașului Constanța, pe un alt amplasament decât cel deținut de S.M. și S.I. înainte de anul 1953.

B. Acțiunea având ca obiect anularea titlului de proprietate și restituirea terenului pe vechiul amplasament

8. La data de 9 aprilie 1993, reclamanții, precum și ceilalți moștenitori ai lui S.I., inclusiv S.M., au sesizat Tribunalul Județean Constanța cu o acțiune în contencios administrativ, îndreptată împotriva prefecturii și având ca obiect anularea titlului de proprietate emis la data de 25 februarie 1993. Întemeindu-se pe art. 12 și 37 din Legea nr. 18/1991, ei au susținut ilegalitatea titlului de proprietate motivat prin aceea că restituirea terenului în suprafață de 0,50 ha nu fusese făcută pe vechiul amplasament, care era liber de orice construcție, și că în virtutea calității lor de moștenitori ai lui S.I. trebuia să fie în egală măsură și titularii titlului de proprietate eliberat lui S.M.

9. După ce a reținut că S.M. și-a modificat cererea astfel încât să i se restituie terenul în suprafață de 5 ha, prin Sentința din data de 9 iunie 1993, Tribunalul Județean Constanța și-a declinat competența de soluționare în favoarea Secției civile a Judecătoriei Constanța, cu motivarea că titlul de proprietate contestat intrase în circuitul civil.

10. La termenul de judecată din 19 aprilie 1994, la cererea instanței, reclamanții au precizat că obiectul principal al acțiunii era anularea titlului de proprietate din 25 februarie 1993 și au solicitat administrarea unei expertize tehnice pentru a se identifica vechiul amplasament al terenului în suprafață de 0,50 ha. După ce a amânat judecarea cauzei pentru a dispune efectuarea a două expertize topografice și pentru a audia martori, stabilind termenele la intervale de aproximativ două luni, și după ce a renunțat la administrarea unei probe cu interogatoriul luat lui S.M., din cauza vârstei sale foarte înaintate, prin Sentința din data de 12 septembrie 1995, judecătoria, în complet de 2 judecători din care făcea parte M.P., a respins acțiunea ca inadmisibilă, reținând lipsa de calitate procesuală activă. În ceea ce îi privește pe reclamanți, instanța a precizat că aceștia au depus tardiv la comisia locală, la data de 6 septembrie 1991, cererea de reconstituire a dreptului lor de proprietate în temeiul Legii nr. 18/1991. În ceea ce îi privește pe ceilalți moștenitori ai lui S.I., inclusiv S.M., instanța a precizat că aceștia nu au semnat cererea introductivă de instanță.

11. Reclamanții au formulat apel împotriva sentinței mai sus menționate în fața Tribunalului Județean Constanța. Conform afirmațiilor reclamanților, judecătoria M.P. a făcut parte din completul de judecată la mai multe termene, înainte să se abțină, cererea lor

de recuzare fiind respinsă. Instanța a stabilit un prim termen de judecată pentru data de 20 mai 1996 și a amânat procesul în mai multe rânduri, în special din cauza unor nereguli privind procedura de citare a părților.

12. Statuând într-un nou complet de judecată, Tribunalul Județean Constanța a audiat părțile pe fondul cauzei și, prin Decizia din data de 26 martie 1997, a admis apelul reclamanților și a trimis cauza spre rejudecare în fața judecătorei. Acesta a statuat că reclamanții aveau calitate procesuală activă deoarece cererea lui S.M. din data de 11 martie 1991 fusese făcută și în numele lor, în termenul impus de Legea nr. 18/1991. Pe de altă parte, tribunalul a observat că S.M. decisese să se alăture acțiunii formulate prin cererea introductivă de instanță a reclamanților.

13. În luna iulie 1997, S.M. a decedat, procedura fiind continuată de moștenitorii săi, printre care se numără și cei 2 reclamanți.

14. După ce a ținut o primă ședință de judecată la data de 3 septembrie 1997, prin Sentința din 17 septembrie 1997 Judecătoria Constanța a respins acțiunea reclamanților. Pe de o parte, aceasta a arătat că titlul de proprietate din 25 februarie 1993 fusese legal emis numai în favoarea lui S.M., deoarece celelalte persoane îndreptățite, printre care și reclamanții, nu dovediseră că au solicitat, în calitate de moștenitori ai lui S.I., reconstituirea dreptului de proprietate în termenul de 30 de zile prevăzut de Legea nr. 18/1991. Pe de altă parte, instanța a hotărât că celălalt capăt de cerere, referitor la amplasamentul terenului în suprafață de 0,50 ha, trebuia respins deoarece, în temeiul art. 11 alin. (8) din Legea nr. 18/1991, instanțele naționale erau competente doar să controleze existența dreptului de proprietate invocat și suprafața de teren la care aveau dreptul părțile interesate.

15. Reclamanții au formulat apel împotriva sentinței de mai sus, primul termen de judecată fiind stabilit de Tribunalul Județean Constanța pentru data de 6 mai 1998. După ce a amânat procesul în mai multe rânduri, în special din cauza unor nereguli privind procedura de citare a părților, și după ce a suspendat procesul timp de două luni din cauza lipsei părților citate legal, prin Decizia din data de 28 noiembrie 1999 Tribunalul Județean Constanța a respins apelul reclamanților ca nefondat. Printre altele, el a precizat că cererea din data de 11 martie 1991 nu putea fi luată în considerare de instanță, în măsura în care reclamanții au recunoscut că ea fusese făcută de S.M.

16. Reclamanții au formulat recurs împotriva Deciziei din data de 28 noiembrie 1999, care a fost înregistrat la data de 27 martie 2000 la Curtea de Apel Constanța, primul termen de judecată fiind stabilit pentru data de 3 octombrie 2000. Ei au arătat, printre altele, că vechiul amplasament pe care îl revendicau era situat în anul 1990 în intravilanul agricol al orașului Constanța, astfel încât punerea în posesie a lui S.M. ar fi trebuit să se facă pe vechiul amplasament.

17. Prin Decizia definitivă din data de 9 ianuarie 2001 curtea de apel a respins recursul și a confirmat respingerea acțiunii, statuând că din dosar nu reieșea că reclamanții ar mai fi făcut încă o cerere, în afară de cea din 11 martie 1991 a lui S.M., pentru a li se reconstitui dreptul de proprietate conform Legii nr. 18/1991. Pe de altă parte, curtea de apel a constatat că, în orice caz, în urma decesului lui S.M., moștenitorii acesteia puteau beneficia de titlul de proprietate litigios. Curtea de apel a precizat că, în ciuda atitudinii inconstante a lui S.M. de-a lungul procedurii, trebuia confirmat, în ceea ce privește cererea legată de amplasamentul terenului în suprafață de 0,50 ha din intravilanul sau extravilanul unei localități, că instanțele naționale nu erau competente în materie, conform art. 11 alin. (8) din Legea nr. 18/1991. Făcând trimitere la art. 36 din regulamentul de aplicare a legii menționate mai sus, curtea de apel a statuat că numai autoritățile administrative locale erau competente în ceea ce privește amplasamentul terenurilor restituite în temeiul Legii nr. 18/1991.

C. Procedura întemeiată pe Legea nr. 10/2001

18. Prin Sentința din data de 2 octombrie 2007 Tribunalul Constanța a admis acțiunea introdusă de reclamant în temeiul Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al imobilelor naționalizate în mod abuziv și, constatând că Primăria Constanța nu a răspuns la notificarea făcută de părțile interesate în anul 2002, referitoare la retrocedarea unui teren în suprafață de 3 ha ce făcea parte din terenul de 5 ha menționat mai sus, el a obligat primăria să adopte o decizie motivată în legătură cu această cerere. Sentința menționată mai sus a rămas definitivă prin neapelare.

II. Dreptul și practica internă pertinente

19. În ceea ce privește competența instanțelor în analiza deciziilor comisiilor administrative cu atribuții privind aplicarea Legii nr. 18/1991, aspectele esențiale ale reglementării interne relevante, și anume fragmentele din Legea nr. 18/1991, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 37 din 20 februarie 1991 și republicată la data de 5 ianuarie 1998, după modificările ce i-au fost aduse prin Legea nr. 169/1997, sunt descrise în Hotărârea *Glod împotriva României* (nr. 41.134/98, §§ 22-24, 16 septembrie 2003).

20. Jurisprudența internă divergentă referitoare la competența instanțelor de a analiza legalitatea modului în care comisiile administrative stabileau amplasamentul terenurilor ce trebuiau restituite în temeiul Legii nr. 18/1991 a fost rezumată în Hotărârea *Hauler împotriva României* (nr. 67.703/01, §§ 19-21, 12 iulie 2007). După modificarea Legii nr. 18/1991 prin Legea nr. 169/1997 și Legea nr. 1/2000, în sensul întinderii, de acum înainte, nelimitate a competenței instanțelor chemate să statueze asupra legalității deciziilor administrative ale comisiilor, marea majoritate a instanțelor interne au statuat că instanțele aveau competența să analizeze legalitatea modului în care comisiile au stabilit amplasamentul terenurilor ce trebuiau atribuite reclamantilor (deciziile din 6 februarie 2002, 13 mai 2003 și 27 iunie 2005 ale curților de apel Timișoara, Târgu Mureș și, respectiv, Bacău; *a contrario*, deciziile din 5 aprilie 2000 și 3 iunie 2005 ale curților de apel Oradea și, respectiv, Craiova).

21. Art. 13 din Legea nr. 18/1991 prevedea că în regiunile de câmpie punerea în posesie a persoanelor îndreptățite asupra unor terenuri situate în afara zonei construibile a unei localități (extravilan) este realizată de comisia administrativă, nu neapărat pe vechiul amplasament deținut de părțile interesate. După modificarea acestei legi prin Legea nr. 1/2000, art. 2 prevede că punerea în posesie se face în mod normal pe vechiul amplasament, cu condiția ca același teren să nu le fi fost atribuit unor terți conform Legii nr. 18/1991. În ceea ce privește terenurile situate în intravilanul unei localități, Legea nr. 18/1991, interpretată prin jurisprudența în materie, prevedea principiul atribuirii de terenuri pe vechiul amplasament, în special dacă terenul nu le fusese atribuit unor terți, înainte de intrarea în vigoare a legii, pentru a-și construi case (deciziile din 29 martie și 4 iulie 1997 ale Curții Supreme de Justiție și Decizia nr. 1.970 din 12 octombrie 2000 a Curții de Apel Bacău). În mai multe cauze, instanțele interne au statuat pe fond că, în temeiul art. 13 din Legea nr. 18/1991, fiind vorba chiar de terenurile situate în regiunile de câmpie, refuzul comisiilor administrative de a pune persoanele îndreptățite în posesie pe vechiul amplasament nu trebuie să fie arbitrar, ci justificat (deciziile nr. 449/1994, 9/1995 și 228/1996 ale Curții de Apel Galați și nr. 944 din 15 mai 1996 a Curții Supreme de Justiție; *a contrario*, Decizia din 25 aprilie 1995 a Curții de Apel Galați).

ÎN DREPT

I. Asupra pretinselor încălcări ale art. 6 § 1 și art. 13 din Convenție

22. Reclamantii susțin că nu au beneficiat de dreptul de acces la o instanță în ceea ce privește cererea lor referitoare la amplasamentul terenului restituit în baza Legii nr. 18/1991 și se plâng de durata excesivă și de inechitatea procedurii respective. Ei invocă art. 6 § 1 din

Convenție și, în ceea ce privește primul și al treilea capăt de cerere menționate mai sus, ei invocă și art. 13 din Convenție, care prevăd următoarele în părțile lor relevante:

ARTICOLUL 6 § 1

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil (...) și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială (...) care va hotărî (...) asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...).”

ARTICOLUL 13

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

A. Asupra refuzului instanțelor interne de a analiza problema reconstituirii dreptului de proprietate al reclamanților asupra terenului în cauză pe vechiul amplasament

1. *Asupra admisibilității*

23. În primul rând, Curtea reamintește că, atunci când dreptul revendicat este, ca în cazul de față, un drept cu caracter civil, art. 6 § 1 constituie o *lex specialis* comparativ cu art. 13, ale cărui garanții sunt absorbite de aceasta [vezi hotărârile *Brualla Gómez de la Torre împotriva Spaniei*, Hotărârea din 19 decembrie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII*, § 41 și *Cordova (nr. 2) împotriva Italiei* nr. 45.649/99, § 71, CEDO 2003)]. Prin urmare, nu se va statua asupra capătului de cerere întemeiat pe încălcarea art. 13 din Convenție, iar Curtea va analiza acest capăt de cerere numai din perspectiva art. 6 § 1 din Convenție (*Ong împotriva Franței*, nr. 348/03, § 31, 14 noiembrie 2006).

Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Mai mult, ea constată că acesta nu este lovit de niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, trebuie declarat admisibil.

2. *Asupra fondului*

24. Reclamanții se plâng de faptul că deciziile luate de comisiile locală și județeană și de prefectură asupra amplasamentului terenului în suprafață de 0,50 ha, astfel cum figura el în titlul de proprietate din 25 februarie 1993, nu au fost supuse controlului ulterior al unui organ judiciar cu competență deplină. Ei observă că modificările legislative aduse în această privință de Legea nr. 169/1997, după pronunțarea Sentinței din data de 17 septembrie 1997, nu au fost luate în considerare de instanțele care au analizat cauza în apel și în ultimă instanță.

25. Ținând cont de jurisprudența Curții în materie, Guvernul invită Curtea să ia în considerare modificările legislative adoptate prin Legea nr. 169/1997 în materie de competență a instanțelor în ceea ce privește litigiile legate de Legea nr. 18/1991.

26. Curtea a analizat deja problema dreptului de acces la o instanță în cazul reclamanților care, sesizând instanțele interne cu o acțiune ce urmărea controlul deciziilor luate de autoritățile locale pentru a stabili amplasamentul terenurilor atribuite în temeiul Legii nr. 18/1991, și-au văzut acțiunea respinsă, fără a fi analizat fondul, din cauza competenței exclusive a comisiilor administrative în materie; aceasta a constatat încălcarea art. 6 § 1 din Convenție (*Glod*, citată anterior, §§ 35-40, și *Hauler împotriva României*, nr. 67.703/01, §§ 32-37, 12 iulie 2007).

27. Curtea consideră că Guvernul nu a furnizat niciun fapt sau argument convingător care să poată duce la o concluzie diferită în speță. În mod special, aceasta observă că, la fel ca și în Cauza *Hauler*, citată anterior, reclamanții au sesizat instanțele cu o acțiune

referitoare, printre altele, la analiza dreptului lor, ca persoane îndreptățite ale lui S.M., de a li se reconstitui dreptul de proprietate asupra unui teren în suprafață de 0,50 ha pe vechiul amplasament, și nu pe un alt amplasament ce fusese stabilit de autoritățile administrative locale și pe care îl considerau mai puțin avantajos. Deși, în Cauza *Glod*, citată anterior, Curtea a luat act cu interes de modificarea legislativă adusă prin Legea nr. 169/1997, referitoare la competența, de atunci nelimitată, a instanțelor chemate să statueze asupra legalității deciziilor administrative ale comisiei (Cauza *Glod*, citată anterior, § 38), ea observă că, în speță, Curtea de Apel Constanța s-a declarat incompetentă, în Decizia din data de 9 ianuarie 2001, să analizeze dacă reclamanții aveau dreptul legal de a li se reconstitui dreptul de proprietate asupra terenului în suprafață de 0,50 ha pe vechiul amplasament, având în vedere competența exclusivă a comisiilor locale în materie. Or, art. 6 § 1 din Convenție prevede ca deciziile luate de autoritățile administrative care nu respectă ele însele cerințele acestei prevederi, cum este cazul de față, să fie supuse controlului ulterior al unui organ judiciar cu competență deplină (vezi, *mutatis mutandis*, *Glod*, citată anterior, §§ 35-36).

28. În lumina celor de mai sus, Curtea apreciază că refuzul instanțelor interne de a analiza problema dreptului reclamanților, în temeiul Legii nr. 18/1991, de a li se reconstitui dreptul de proprietate asupra terenului în cauză pe vechiul amplasament, problemă lăsată la discreția autorităților administrative, a adus atingere esenței înseși a dreptului lor de acces la o instanță (vezi, *mutatis mutandis*, *Hauler*, citată anterior, § 36, și *Terra Woningen împotriva Olandei*, Hotărârea din 17 decembrie 1996, Culegere 1996-VI; pp. 2122-2123, §§ 52-55).

29. Aceste elemente îi sunt suficiente Curții pentru a constata că a avut loc încălcarea art. 6 § 1 din Convenție.

B. Asupra duratei procedurii

30. Procedura în discuție a început la data de 9 aprilie 1993, însă perioada ce trebuie luată în calcul a început abia la data intrării în vigoare a Convenției în privința României, adică 20 iunie 1994. Totuși, pentru a aprecia caracterul rezonabil al perioadei scurse de la această dată, trebuie ținut cont de stadiul în care se afla cauza la momentul respectiv, și anume în primă instanță, după mai mult de un an și două luni de procedură. Perioada în discuție s-a încheiat la data de 9 ianuarie 2001. Prin urmare, perioada ce trebuie luată în considerare este de aproximativ 6 ani și 6 luni pentru 3 grade de competență și 5 instanțe.

1. Asupra admisibilității

31. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Mai mult, Curtea constată că acesta nu este lovit de niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, trebuie declarat admisibil.

2. Asupra fondului

32. Reclamanții se plâng de durata excesivă a procedurii privind anularea titlului de proprietate și restituirea terenului pe vechiul amplasament, considerând că această cauză nu era complexă și că autoritățile sunt răspunzătoare de viciile procedurii de citare a părților care au prelungit procedura.

33. Guvernul consideră că durata procedurii nu a fost nerezonabilă, având în vedere complexitatea cauzei, numărul părților la procedură și faptul că nu au existat perioade de inactivitate imputabile autorităților.

34. Curtea reamintește faptul că rezonabilitatea duratei unei proceduri se apreciază în funcție de circumstanțele cauzei și, ținând cont de criteriile consacrate de jurisprudența sa, în special de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamanților și de cel al autorităților competente, precum și de miza litigiului pentru părțile interesate [vezi, printre multe altele, *Frydlender împotriva Franței* (MC), nr. 30.979/96, § 43, CEDO 2000-VII].

35. Curtea a analizat în mai multe rânduri cauze ce ridicau probleme similare cu cele ale cazului de față și a constatat încălcarea art. 6 § 1 din Convenție (vezi *Frydlender*, citată anterior).

36. După ce a analizat toate elementele ce i-au fost supuse analizei, Curtea consideră că Guvernul nu a expus niciun fapt sau argument care să poată duce la o altă concluzie în cazul de față. În primul rând, contrar argumentului Guvernului, din dosar nu reiese că această cauză era complexă, având în vedere faptul că acțiunea a fost în final respinsă pe motivul că părțile interesate nu au putut dovedi că au depus o cerere de restituire a terenului în termenul prevăzut de Legea nr. 18/1991 și că instanțele nu erau competente să analizeze problema amplasamentului terenului atribuit de autoritățile administrative. În acest sens, ea observă că sentința din primă instanță, confirmată în căile de atac, a fost pronunțată după două săptămâni de la data primei ședințe de judecată (vezi paragraful 14 de mai sus). Pe de altă parte, Curtea observă că desfășurarea procedurii a fost marcată în special de casarea cu trimitere spre rejudecare a primei sentințe pronunțate în primă instanță, ca urmare a analizei diferite de către instanțe a Scrisorii din data de 11 martie 1991, de amânarea repetată a cauzei pentru noi termene de judecată din cauza unor vicii ale procedurii de citare, precum și prin lungi întârzieri de circa 6 luni până când noul grad de jurisdicție sesizat cu dosarul a stabilit primul termen de judecată. Întârzierile ce rezultă din aceste amânări sunt imputabile autorităților. În ceea ce privește comportamentul reclamanților, dacă necesitatea de a preciza obiectul acțiunii și suspendarea procedurii pentru două luni, în apel, au putut contribui, într-o anumită măsură, la prelungirea duratei procedurii, Curtea reiterează faptul că acestora nu li se poate reproșa că au folosit diferitele căi de atac interne pentru a-și apăra drepturile (*Simon împotriva Franței*, nr. 66.053/01, § 31, 8 iunie 2004).

37. Prin urmare, Curtea apreciază că nici comportamentul reclamanților, nici gradul de complexitate al cauzei nu explică durata procedurii, privită în ansamblul său.

38. Ținând cont de cele de mai sus și de jurisprudența sa în materie, Curtea apreciază că, în speță, durata procedurii litigioase nu respectă cerința „termenului rezonabil“.

39. Prin urmare, a avut loc încălcarea art. 6 § 1.

C. Asupra echității procedurii

40. Reclamanții se plâng de soluția și de inechitatea procedurii menționate mai sus, în special de faptul că instanțele nu au analizat probele administrate la dosar în sprijinul cererii de anulare a titlului de proprietate din anul 1993, ceea ce a determinat și încălcarea dreptului lor la un recurs efectiv, garantat de art. 13 din Convenție, și de faptul că judecătoria M.P. a participat în cadrul mai multor ședințe de judecată de la Tribunalul Județean Constanța, deși ea făcuse parte și din completul de judecată care pronunțase Sentința din data de 12 septembrie 1995.

41. Curtea reamintește că, în general, ea nu are competența să analizeze pretensele erori de fapt sau de drept comise de o instanță internă [*García Ruiz împotriva Spaniei* (MC), nr. 30.544/96, § 28, CEDO 1999-I], interpretarea elementelor de probă și a legislației interne revenind în primul rând autorităților naționale și, în special, curților și tribunalelor (*Brualla Gómez de la Torre împotriva Spaniei* din 19 decembrie 1997, *Culegere* 1997-VIII, p. 2955, § 31). Rolul Curții se limitează la a verifica compatibilitatea cu Convenția a efectelor unei astfel de interpretări. În mod special, în ceea ce privește cererea de anulare a titlului de proprietate, Curtea observă că reclamanții au beneficiat de o procedură contradictorie, având posibilitatea să își expună argumentele, și că instanțele au procedat la analiza efectivă a cererii lor, fără să existe vreo urmă de arbitrar în hotărârea de respingere a cererii. În ceea ce o privește pe judecătoria M.P., Curtea constată că ea nu a făcut parte din completul de judecată care a analizat fondul cauzei în fața Tribunalului Județean Constanța, în apel (vezi paragrafele 11-12 de mai sus), și observă, în orice caz, că, după casarea cu trimitere spre

rejudecare pronunțată de această instanță, cauza a fost analizată în 3 grade de jurisdicție într-un ciclu procedural complet.

42. Rezultă că această parte a cererii este vădit neîntemeiată și trebuie respinsă în temeiul art. 35 §§ 3 și 4 din Convenție.

II. Asupra pretensei încălcări a art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție

43. Reclamanții susțin o încălcare a dreptului lor la respectarea bunurilor din cauza refuzului instanțelor interne de a analiza și de a le admite cererea privind reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenului lor situat pe vechiul amplasament deținut înainte de anul 1953. Ei invocă art. 1 din Protocolul nr. 1, care prevede următoarele:

ARTICOLUL 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Asupra admisibilității

44. În ceea ce privește restituirea către reclamanți a terenului în discuție pe vechiul amplasament, Guvernul consideră că, ținând cont de prevederile legale relevante și de lipsa unei sentințe definitive favorabile, ei nu beneficiază de un „bun” sau cel puțin de o „speranță legitimă” în privința amplasamentului în litigiu.

45. Întemeindu-se pe deciziile administrative care le recunosc dreptul de a li se reconstitui dreptul de proprietate asupra unui teren în suprafață de 5 ha (vezi paragraful 7 de mai sus), pe prevederile Legii nr. 18/1991 și pe expertizele realizate în procedurile interne, reclamanții consideră că aveau cel puțin o „speranță legitimă” de a li se reconstitui dreptul de proprietate asupra terenului pe vechiul amplasament.

46. Curtea consideră că argumentul Guvernului ridică o excepție de inadmisibilitate pentru incompatibilitate *ratione materiae* cu prevederile art. 1 din Protocolul nr. 1 și, având în vedere natura cererii și elementele aflate la dosar, apreciază că această excepție trebuie unită cu fondul.

47. Pe de altă parte, constatând că acest capăt de cerere nu este lovit de niciun alt motiv de inadmisibilitate și având în vedere legătura strânsă dintre acest capăt de cerere și cel întemeiat pe art. 6 § 1 din Convenție referitor la lipsa de acces la o instanță, Curtea îl declară admisibil.

B. Asupra fondului

48. Având în vedere constatarea privind dreptul de acces la o instanță, prevăzut de art. 6 § 1 (paragrafele 26-29 de mai sus), Curtea apreciază că nu se impune să analizeze separat dacă în speță a avut loc încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 (*Glod*, citată anterior, § 46, *Hauler*, citată anterior, § 41, și *Crișan împotriva României*, nr. 42.930/98, § 32, 27 mai 2003). Pe de altă parte, această concluzie scutește Curtea să se mai pronunțe asupra excepției ridicate de Guvern (*Moschopoulos-Veïnoglou și alții împotriva Greciei*, nr. 32.636/05, § 35, 18 octombrie 2007).

III. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

49. Conform art. 41 din Convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

50. Reclamanții solicită suma de 5.100.000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material, sumă ce reprezintă diferența de valoare dintre terenul atribuit în anul 1993 și terenul situat pe vechiul amplasament, și suma de 30.000 EUR cu titlu de prejudiciu moral pe care l-ar fi suferit din cauza frustrării și neplăcerilor cauzate de încălcarea, în procedurile interne, a drepturilor lor garantate de Convenție și din cauza tratamentului suferit de primul reclamant în anii '80 și '90.

51. Guvernul face trimitere la observațiile sale privind art. 1 din Protocolul nr. 1 și consideră că nu trebuie să fie reparat prejudiciul material pretins de reclamanți. În ceea ce privește cererea de daune morale, el apreciază că reclamanții nu au dovedit nicio legătură de cauzalitate între prejudiciul invocat și pretinsele încălcări ale Convenției și, în subsidiar, că o eventuală hotărâre a Curții de condamnare ar putea constitui, în sine, o reparație satisfăcătoare în acest sens. Pe de altă parte, el consideră că suma solicitată este excesivă, având în vedere jurisprudența Curții.

52. Curtea constată că, în ceea ce privește cererea privind nerestituirea terenului pe vechiul amplasament, singura bază ce trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că reclamanții nu au beneficiat de dreptul de acces la o instanță pentru a se analiza chestiunea dreptului lor de a li se restitui terenul în cauză, chestiune lăsată la discreția autorităților administrative. Desigur, Curtea nu poate specula asupra soluției pe care ar fi avut-o procesul în caz contrar, însă nu apreciază drept nerezonabil să considere că reclamanții au suferit o pierdere de șansă reală (vezi, *mutatis mutandis*, Glod, citată anterior, § 50, și Hauler, citată anterior, § 45). Pe de altă parte, Curtea admite că reclamanții au suferit un anumit prejudiciu moral din cauza frustrării provocate de încălcarea dreptului lor de acces la o instanță și a duratei excesive a procedurii civile și că acest prejudiciu nu este suficient compensat de constatările de încălcare a Convenției în cauză. Statuând cu echitate, conform art. 41, Curtea le alocă împreună suma de 10.000 EUR pentru repararea tuturor prejudiciilor.

B. Cheltuieli de judecată

53. Reclamanții mai solicită suma de 4.200 EUR cu titlu de cheltuielile de judecată angajate în fața instanțelor interne și în fața Curții, pe care le detaliază astfel:

a) 500 EUR pentru onorariile avocaților și 1.800 EUR pentru cheltuieli de transport suportate în procedurile interne;

b) 1.100 EUR pentru onorariile experților pentru cele 4 expertize realizate în procedura internă și pentru a susține cererea conform art. 41 din Convenție;

c) 500 EUR pentru onorariile avocaților și 300 EUR pentru taxele poștale și de traducere suportate în procedura în fața Curții.

Ei prezintă documente justificative pentru unele dintre aceste cheltuieli, în special pentru o parte din onorariile experților și pentru taxele poștale, precum și pentru onorariile avocaților în procedura în fața Curții.

54. Guvernul observă că reclamanții nu au adus documente justificative pentru o parte din cheltuielile pe care pretind că leau suportat, în special pentru realizarea unei expertize și pentru onorariile avocațiale din procedura în fața Curții, și observă că ei nu au trimis tarifarul și decontul orar pentru munca depusă de avocații lor.

55. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care li s-au stabilit realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil. Pe de altă parte, cheltuielile angajate în fața instanțelor interne pot fi rambursate numai dacă au fost făcute pentru ca acestea să prevină sau să corecteze încălcările constatate de Curte [*Bouilly împotriva Franței* (nr. 2), nr. 57.115/00, § 29, 24 iunie 2003]. În speță, presupunând chiar că cheltuielile angajate în procedurile interne și, în special, onorariile avocaților și ale experților pot fi considerate a fi fost angajate pentru a preveni încălcarea dreptului de acces la o instanță, Curtea observă că reclamanții nu au

dovedit realitatea majorității acestor cheltuieli, spre deosebire de cazul cheltuielilor expuse în procedura în fața Curții. Ținând cont de elementele aflate în posesia sa și de criteriile menționate mai sus, Curtea consideră rezonabilă suma de 1.000 EUR pentru acoperirea tuturor cheltuielilor și le-o acordă reclamanților.

C. Dobânzi moratorii

56. Curtea consideră potrivit ca rata dobânzii moratorii să se bazeze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene, majorată cu 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

CURTEA

1. declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 din Convenție, referitoare la dreptul de acces al reclamanților la o instanță și la durata procedurii, precum și pe art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție și inadmisibilă în rest;

2. hotărăște că a avut loc încălcarea art. 6 § 1 din Convenție în ceea ce privește dreptul de acces la o instanță;

3. hotărăște că a avut loc încălcarea art. 6 § 1 din Convenție în ceea ce privește durata procedurii;

4. hotărăște că nu se impune analiza temeiniciei capătului de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;

5. hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să le plătească împreună reclamanților, în 3 luni de la data rămânerei definitive a prezentei hotărâri, conform art. 44 § 2 din Convenție, sumele de mai jos, ce vor fi convertite în moneda statului pârât la cursul de schimb valabil la data plății:

(i) 10.000 EUR (zece mii euro), plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit, pentru acoperirea tuturor prejudiciilor;

(ii) 1.000 EUR (una mie euro), plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit de către reclamanți, cu titlu de cheltuieli de judecată;

b) ca, începând de la expirarea termenului menționat mai sus și până la efectuarea plății, aceste sume să se majoreze cu o dobândă simplă având o rată egală cu cea a facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene, valabilă în această perioadă, majorată cu 3 puncte procentuale;

6. respinge cererea de reparație echitabilă pentru rest.

Întocmită în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 29 aprilie 2008, în temeiul art.77 §§ 2 și 3 din Regulament.

Josep Casadevall, Santiago Quesada,

Preşedinte grefier